

unicef
her çocuk için

TÜRKİYE'DEKİ ÇOCUKLARIN DURUMU

GENEL DEĞERLENDİRME VE TEMEL BİLGİLER

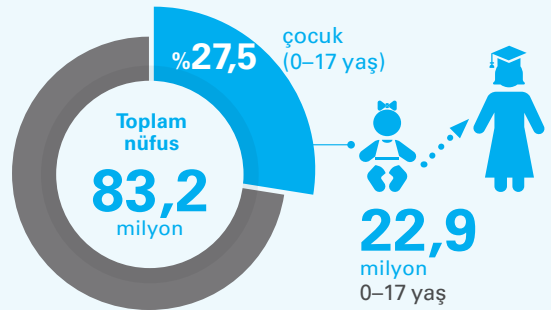
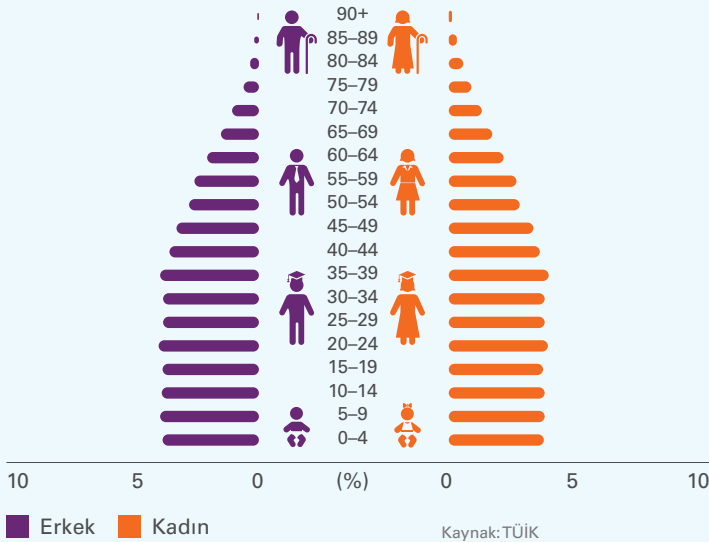
DEMOGRAFİ VE NÜFUS

“Yüksek bir çocuk ve genç nüfusa sahip olan ülkemiz, çocukların iyi olma halinin sağlanması, gençlerin donanımlı ve üreten nesiller olarak hayata atılmalarının desteklenmesine yönelik politikalara öncelik vermiştir.”

Kaynak: 11. Kalkınma Planı, Madde 152, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

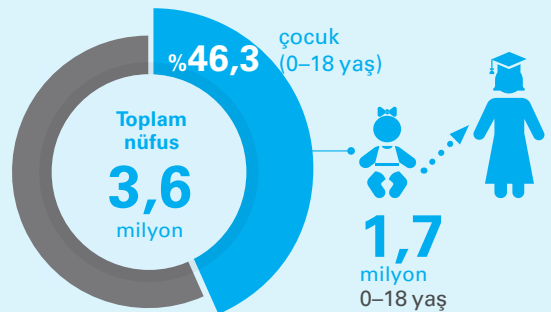
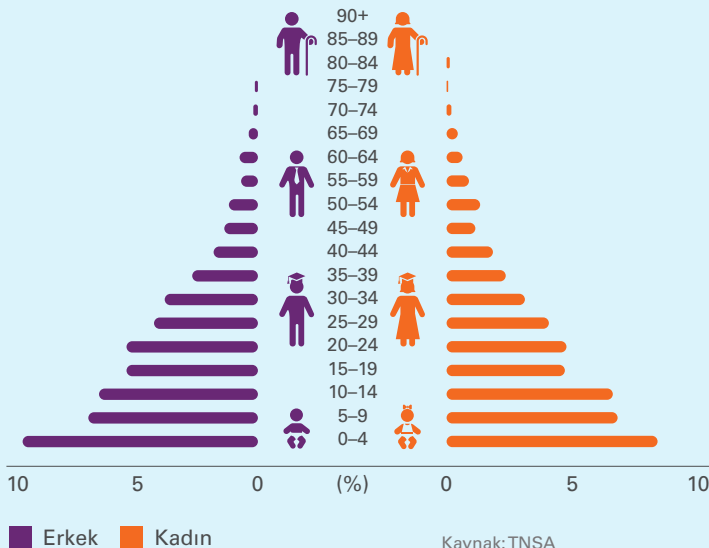
Türkiye nüfusu, 2019

Genç nüfus (15-24 yaş) 13 milyon olup toplam nüfusun %16'sını oluşturmaktadır.

Kaynak: TÜİK

Türkiye'deki kayıtlı mülteci¹ nüfusu, 2018

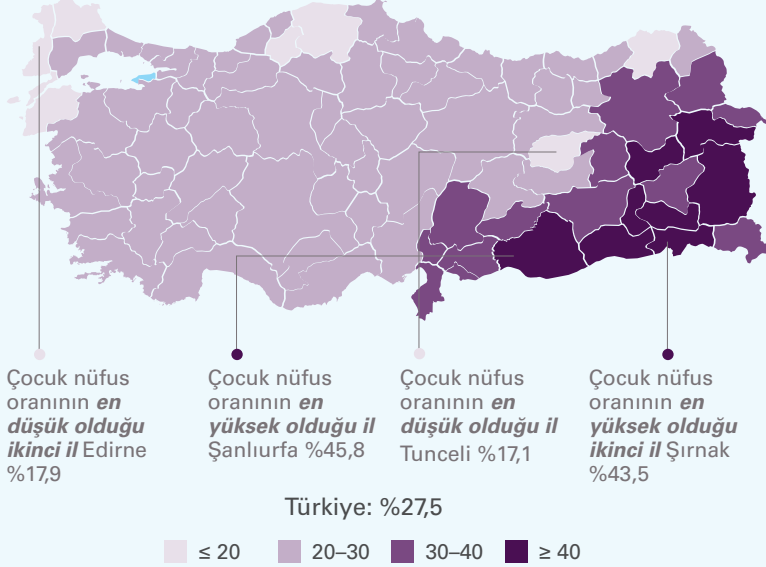
Kayıtlı Suriyeli genç mülteci nüfusu (15-24 yaş) 766 bin olup toplam nüfusun %21'ini oluşturmaktadır.

Kaynak: GİGM

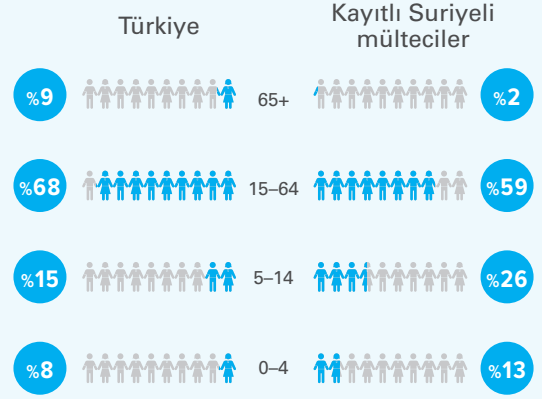
¹ Bu belgede "mülteci" ifadesi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013) kapsamında uluslararası koruma başvuru sahipleri, uluslararası koruma sahipleri (mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi) ve geçici koruma altındakilerin tümünü kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

DEMOGRAFI VE NÜFUS

İllere göre toplam nüfus içindeki çocuk nüfusunun oranı (%), 2019

Yaş gruplarına göre 2019 yılı Türkiye nüfusu & kayıtlı Suriyeli mülteciler, 2020

Kaynak:TÜİK, GiGM

Kayıtlı Suriyeli mültecilerin illere göre dağılımı, Ocak 2020

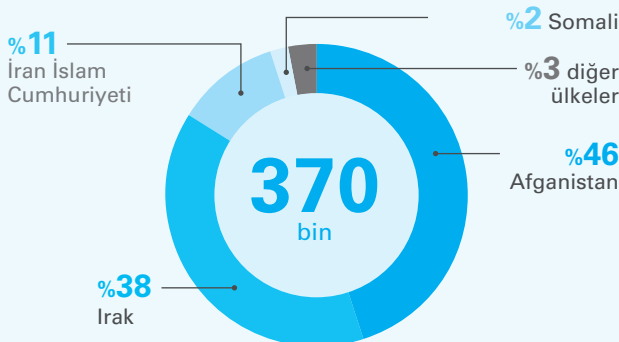

Kayıtlı Suriyeli mültecilerin yaklaşık 60 bini (%2'si) geçici barınma merkezlerinde yaşamaktadır.

Kayıtlı Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu, geçici barınma merkezlerinin dışında yaşamaktadır ve Güneydoğu Anadolu ile büyük şehirlerde yoğunlaşmaktadır.

Sığınmacılar ve uluslararası koruma altındaki mülteciler, Ekim 2020

Halihazırda Suriyeli olmayan 370 bin sığınmacı ve uluslararası koruma altındaki mülteci Türkiye'de ikamet etmektedir.

Sığınmacılar ve uluslararası koruma altındaki mülteciler çoğunlukla Afganistan, Irak ve İran kökenli olmakla birlikte Somali ve diğer ülkelerden de az sayıda mülteci bulunmaktadır.

Kaynak: UNHCR

SAĞLIK & BESLENME

“ Her ne kadar, engeli olan kişiler için sunulan destek ve hizmetler yelpazesi genişlese de, tespit, fiziksel erişim, destek hizmetlerinin mevcudiyeti ve kalitesi, sosyal tutum ve davranışlar gibi sorunlar nedeniyle, çocukların da dahil olduğu bu grup halen ciddi zorluklarla karşı karşıyadır. ”

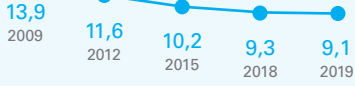
Kaynak: Türkiye-UNICEF Ülke Programı Belgesi 2021-2025

1.000 canlı doğum başına yenidoğan ve beş yaş altı ölüm oranı (Türk) 2009-2019

Beş yaş altı ölüm oranı (1.000 canlı doğumda)

Yenidoğan ölüm oranı (1.000 canlı doğumda)

Kaynak: TÜİK

1.000 canlı doğumda 22 Suriyeli mülteciler için yenidoğan ölüm oranı²

1.000 canlı doğumda 27 Suriyeli mülteciler için beş yaş altı ölüm oranı²

5 yaş altı çocukların beslenme durumu, 2018

%6,0 Bodur (yaşına göre kısa)
%17,4

%8,1 Aşırı kilolu (boyuna göre kilolu)
%10,4

■ Türk çocuklar
■ Suriyeli mülteci çocuklar

Kaynak: TNSA

Türk annelerin %98,9'u³ ve Suriyeli annelerin %93,4'ü² sağlık kuruluşlarında doğum yapmıştır.

0-11 aylık Türk çocukların %98'si³ ve Suriyeli çocukların %74,6'sı³ beşli karma aşı olmuştur.

Türk annelerin %95,5'i² ve Suriyeli annelerin %89,4'ü² doğumdan sonraki 41 gün içerisinde doğum sonrası sağlık kontrolü yaptırmıştır.

Engeli olan çocuklar⁴ (2-14 yaş) (%), 2019

Görmeye zorluk çeken

Toplam	Erkek	Kadın
%2,2	%2,1	%2,4

Duymada zorluk çeken

Toplam	Erkek	Kadın
%2,0	%1,8	%2,1

Yürümeye zorluk çeken

Toplam	Erkek	Kadın
%1,4	%1,5	%1,4

Öğrenmeye zorluk çeken

Toplam	Erkek	Kadın
%1,5	%1,7	%1,2

Konuşmada zorluk çeken

Toplam	Erkek	Kadın
%1,1	%1,2	%1,0

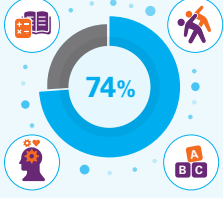
Kaynak: TÜİK

² TDHS, 2018

³ SB

⁴ Engelliliğe ilişkin istatistikler, hanehalkı anketine katılanların cevaplarına göre oluşturulmuştur.

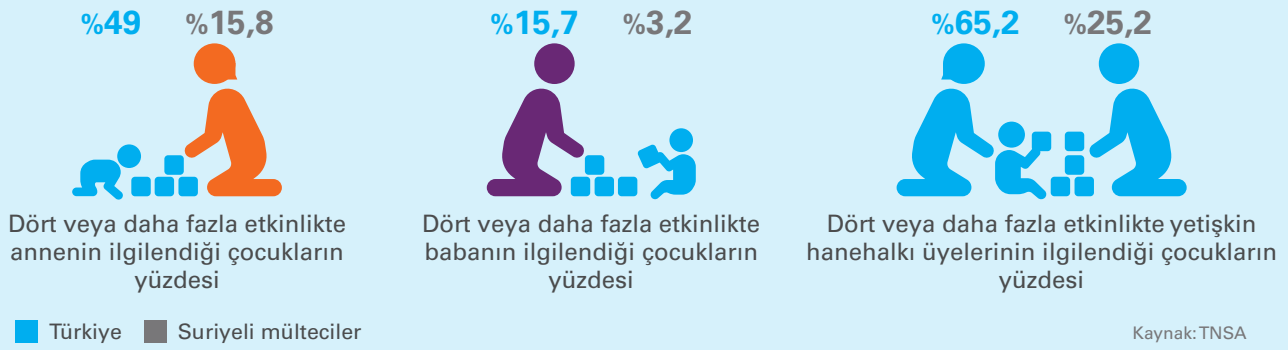
ERKEN ÇOCUKLUK GELİŞİMİ

Erken çocukluk gelişiminde, 3-4 yaş grubundaki çocukların %73,7'si; **okuryazarlık-sayısal beceri, fiziksel, sosyal-duygusal ve öğrenme alanlarının en az üçünde** normal gelişim göstermektedir.

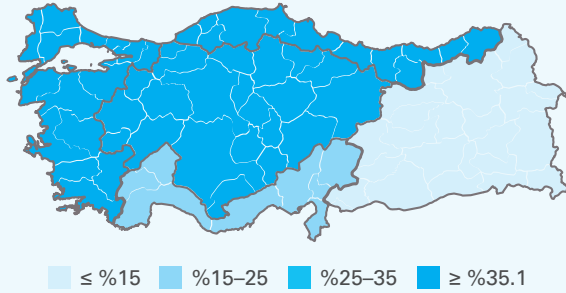
Kaynak: TNSA

Türkiye'de ebeveyn-çocuk etkileşimi, 2018

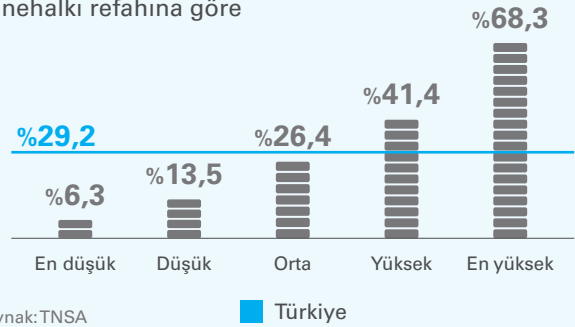

3 veya daha fazla çocuk kitabının olduğu hanelerde yaşayan çocukların yüzdesi, 2018

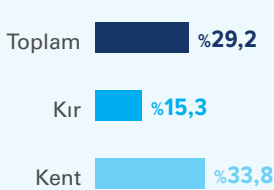
bölgelere göre

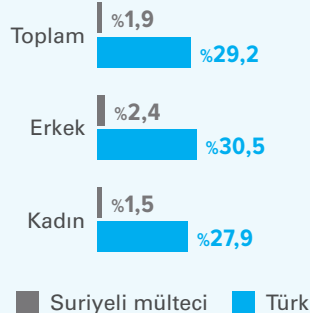
hanehalkı refahına göre

Kır/kente göre

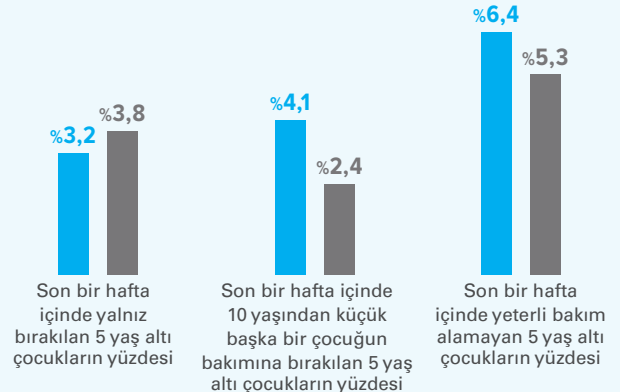

Cinsiyete göre

Kaynak: TNSA

Yetersiz bakım, 2018

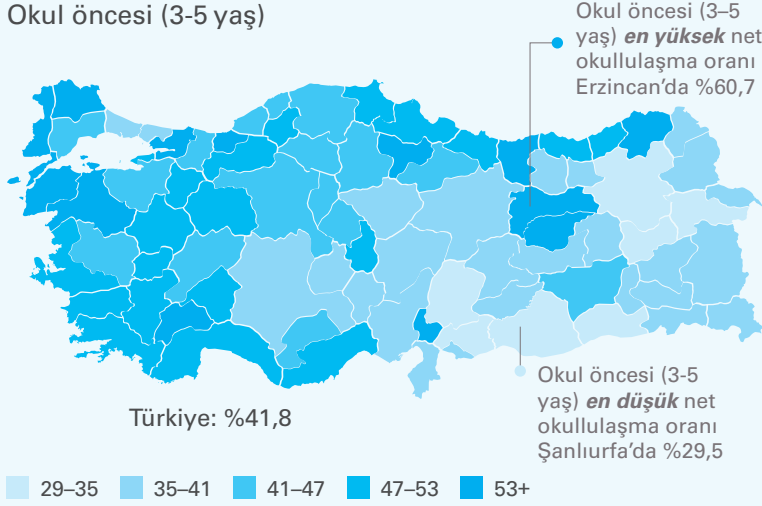

Kaynak: TNSA

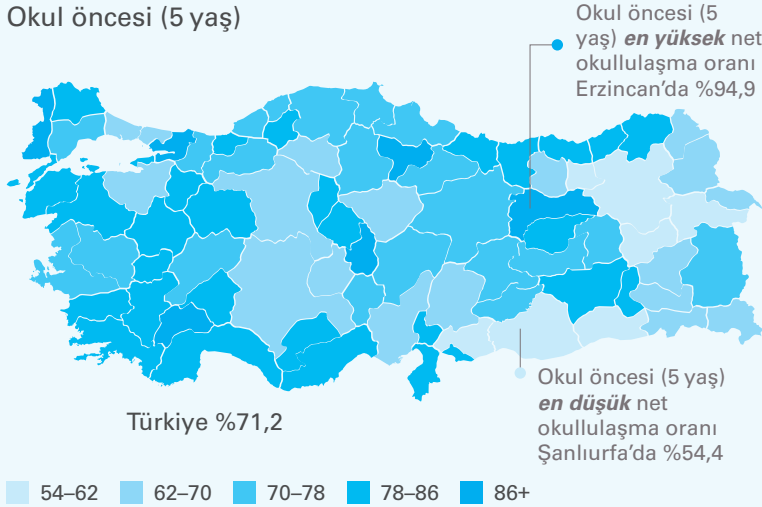
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ

İllere göre net okullulaşma oranı (%) 2019/20

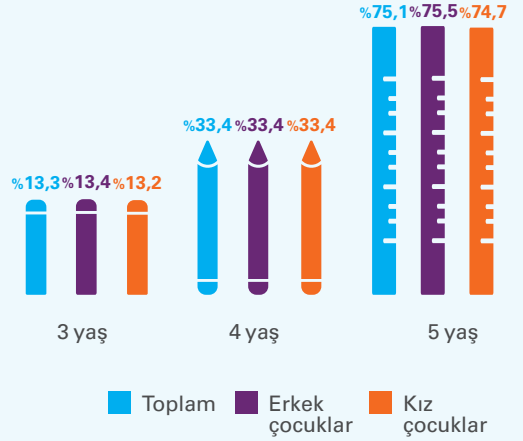
Okul öncesi (3-5 yaş)

Okul öncesi (5 yaş)

Yaş gruplarına göre net okullulaşma oranı (%) 2019/20

Suriyeli mülteci çocukların
%24,4'ü
okul öncesi eğitime (5 yaş)
kayıtlıdır.

Kaynak: MEB

“Erken çocukluk eğitiminde 5 yaş zorunlu eğitim kapsamına alınacak, esnek zamanlı ve alternatif erken çocukluk eğitim modelleri oluşturulacak; bu amaçla ihtiyaç duyulan ilave derslikler yapılacaktır.”

Kaynak: 11. Ulusal Kalkınma Planı, Madde 648.1, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

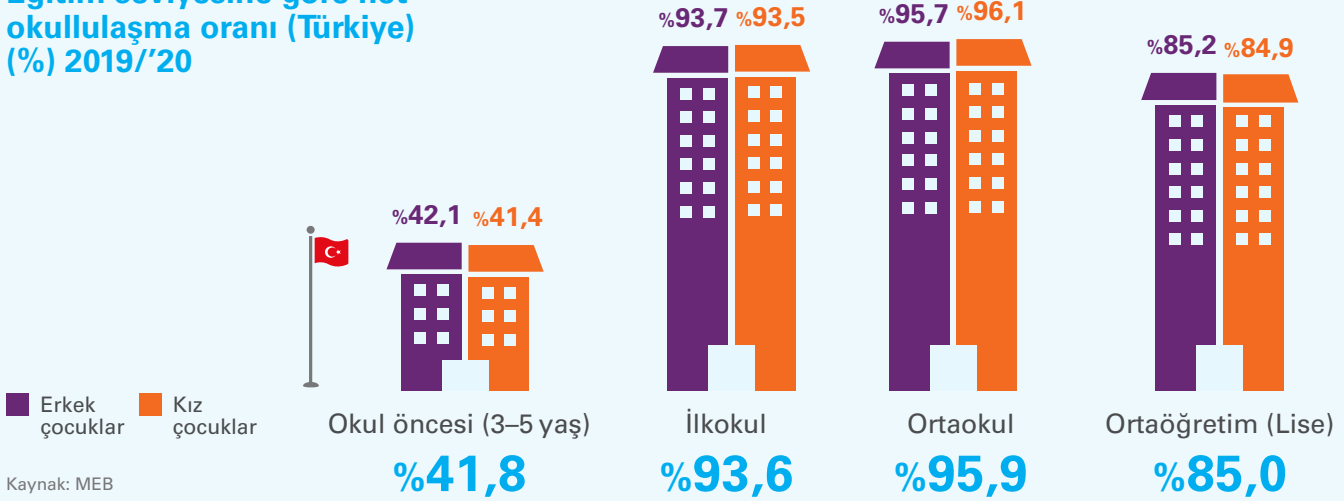

“Okul öncesi eğitim, engeli olan çocuklar için ücretsiz ve zorunlu olmasına rağmen bu çocuklar, kayıtlı tüm çocuklar içinde yüzde 0.3'lük bir paya sahiptir.”

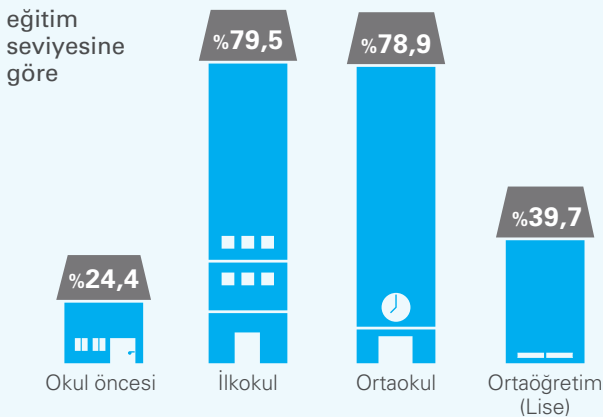
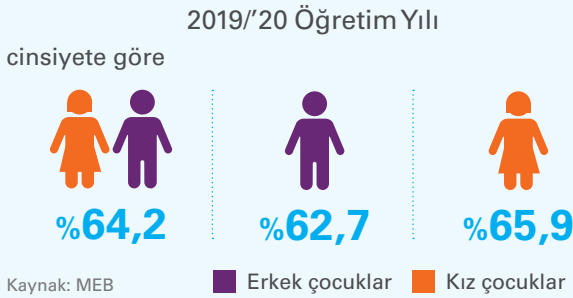
Kaynak: Türkiye-UNICEF Ülke Programı Belgesi 2021-2025

EĞİTİM

Eğitim seviyesine göre net okullulaşma oranı (Türkiye) (%) 2019/'20

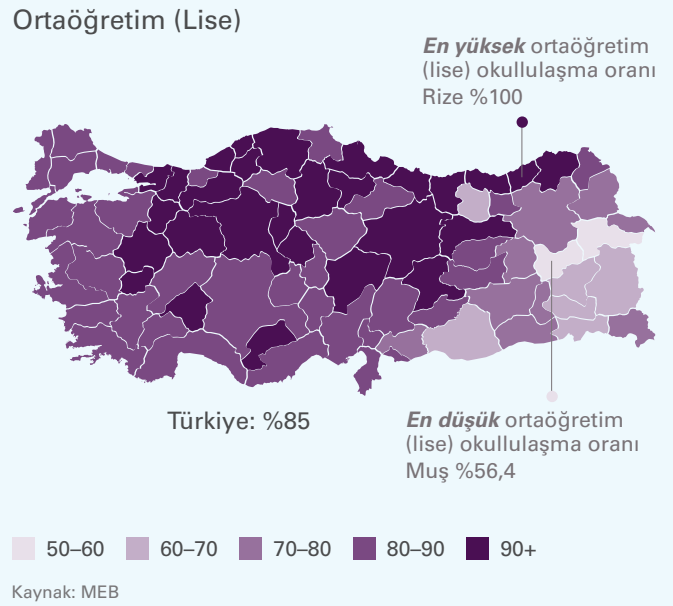

Suriyeli mülteci çocukların brüt okullulaşma oranı (%), Kasım 2020

400.000'den fazla Suriyeli mülteci çocuğun okul dışı kaldığı tahmin edilmektedir.

İllere göre net okullulaşma oranı (%) 2019/'20

“Yüksek kaliteli bir eğitim sistemi ülkemizin hedeflerine ulaşma kapasitesi için anahtar öneme sahiptir.”

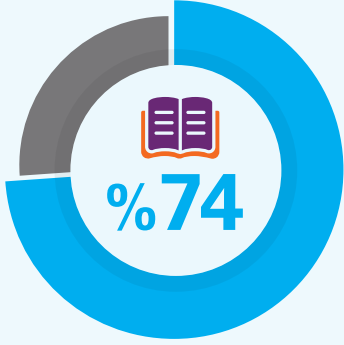
Kaynak: MEB Eğitim Vizyonu 2023

EĞİTİM

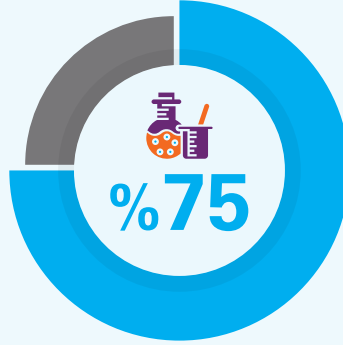

Nitelikli Eğitim

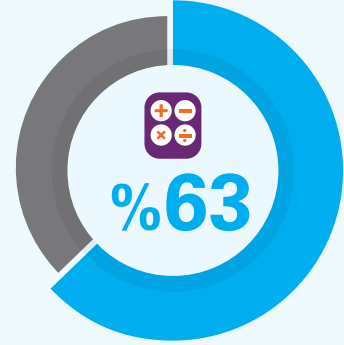
15 yaş gurubundaki çocuklar için PISA 2018 bulguları şu şekildedir:

Temel okuma becerilerini geliştirmiştir.

Temel fen bilimleri becerilerini geliştirmiştir.

Temel matematik becerilerini geliştirmiştir (Seviye 2).

3. sınıftaki çocukların yaklaşık **%13,9'** u (tahminen 175.000 çocuk) temel **okuryazarlık** ve **matematik** becerilerinden yoksundur.

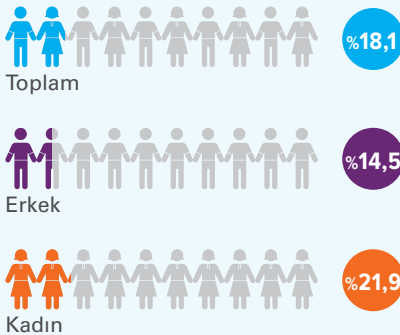
Kaynak: MEB, 2019/20

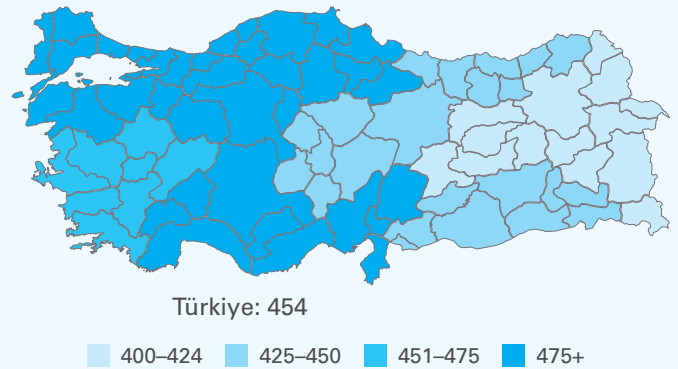
2018 yılında Türkiye'deki 15 yaşındaki öğrenciler 79 ülke arasında **okumada 40., fen bilimlerinde 39. ve matematikte 42. sırada yer almıştır.**

Kaynak: OECD, PISA 2018

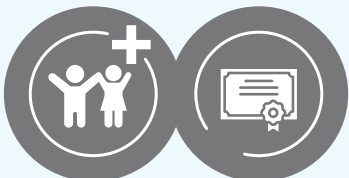
Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (15-19 yaş), 2019

İllere göre PISA 2018 matematik puanları

Kaynak: OECD

“Tüm kademeler itibarıyla eğitime erişimde yaşanan gelişmelere karşılık okul öncesi eğitimde erişimin artırılması, ortaöğretimde okul terklerinin azaltılması ihtiyacı önemini korumaktadır.”

Kaynak: 11. Ulusal Kalkınma Planı, Madde 150, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

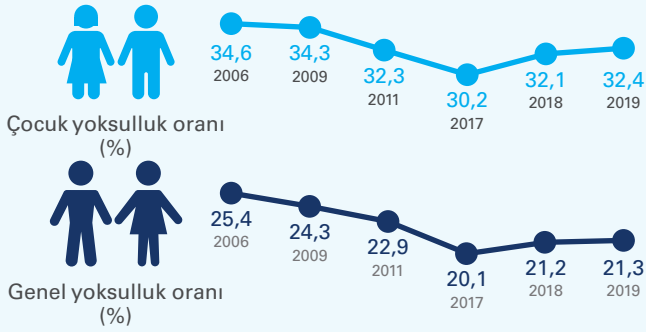
ÇOCUK KORUMA & ÇOCUKLARIN İYİ OLMA HALİ

“Yoksul ailelerde yaşayan çocuklar birçok sosyal olaktan mahrum olarak yetişmekte[dir]... 2017 yılında çocuklarda yoksulluk oranı (...) yüzde 30,2'dir.”

Kaynak: Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, 2019

Hane ve çocuk yoksulluğunda eğilimler (%)

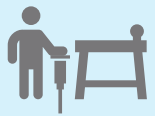

Kaynak: TÜİK⁵

2019 yılında **3,9 milyon faydalancı** Şartlı Eğitim, Sağlık ve Gebelik Yardımlarından yararlanmıştır. Temmuz 2020 itibarıyla, **554.921 mülteci çocuk** 2019/20 eğitim yılında en az bir Şartlı Eğitim Yardımı ödemesinden yararlanmıştır.

Kaynak: UNICEF

“Başta sokakta, ağır ve tehlikeli işlerde, aile işleri dışında ücret karşılığı, gezici ve geçici tarım işlerinde olmak üzere çocuk işçiliği ile mücadele edilecektir. Çocuk işçiliği ile mücadele alanında toplumsal bilinç geliştirilecektir.”

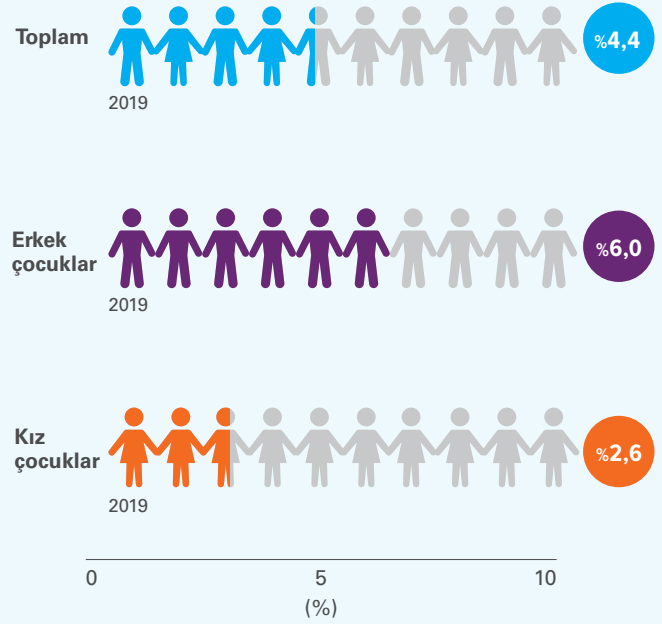
Kaynak: 11. Ulusal Kalkınma Planı, Madde 609-609.1, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

“Ekonomik faaliyetlerde bulunmanın, mülteciler arasında, özellikle de ergen erkekler arasında yaygın olduğuna inanılmaktadır ancak bu konuda veri sınırlıdır. Yoksulluk, kayıt dışı istihdam, sosyal korumaya sınırlı erişim ve belirli sektörlerde yönelik düzenlemelerin yetersizliği ana etmenlerdir.”

Kaynak: Türkiye-UNICEF Ülke Programı Belgesi 2021-2025

Çocuk işgücü oranı (%)

Kaynak: TÜİK⁶

2019 yılında **720.000 çocuk (%71 erkek çocuğu ve %29 kız çocuğu) bir ekonomik faaliyette çalışmıştır. Bunların %20'si 15 yaşın altındadır.**

212.000 çalışan kız çocuğundan (5-17 yaş) %49,4'ü hizmet sektöründedir.

508.000 çalışan erkek çocuğundan (5-17 yaş) %43,9'u hizmet sektöründedir ve bunu tarım (%28,2) ile sanayi (%27,8) sektörleri izlemektedir.

Kaynak: TÜİK

⁵ Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ı dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre hesaplanmıştır.

⁶ Oran 5-17 yaş grubu için hesaplanmıştır. Mülteci çocuklara ilişkin veri yoktur.

ÇOCUK KORUMA & ÇOCUKLARIN İYİ OLMA HALİ

2019

2019 yılında yaklaşık **164.000** çocuğa AÇSHB tarafından hizmet sağlanmıştır.

Çocukların **%8,5'i** yani **13.867** çocuk kurum bakımı altında bulunmaktadır.

Çocukların **%4,4'ü** yani **7.259** çocuk koruyucu aile yanındadır.

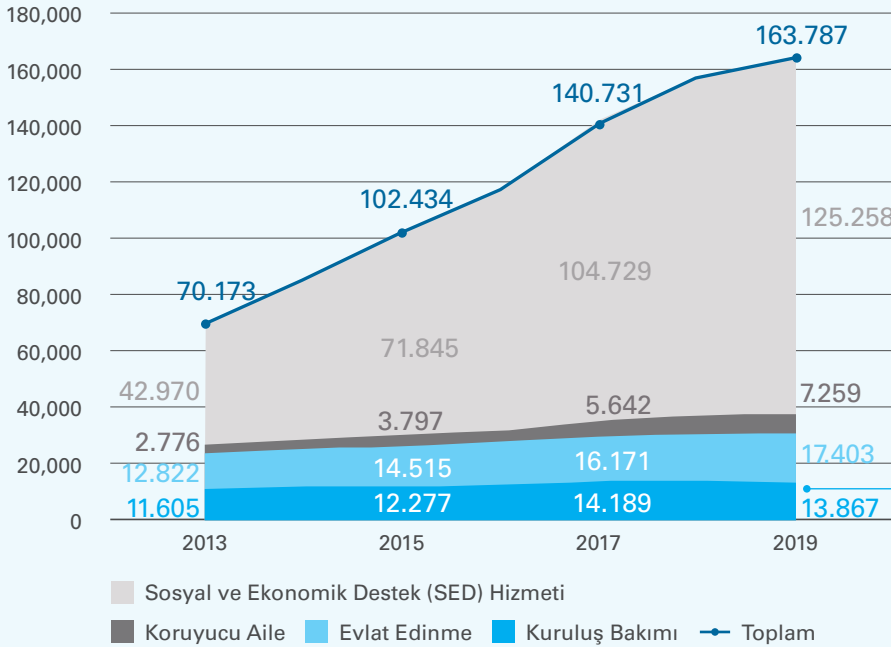
Çocukların **%10,6'sı** yani **17.403** çocuk evlat edinilmiştir.

Çocukların **%76,5'i** yani **125.258** çocuk Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) alan ailelerinin yanında kalmıştır.

Kaynak: AÇSHB

Hizmet türüne göre AÇSHB koruması altındaki çocuk sayısı, 2013–2019

Kuruluş türüne göre bakım altındaki çocuklar 2019

%44,2
Çocuk evleri sitelerinde

%44,5
Çocuk evlerinde

%11,3
Çocuk destek merkezlerinde

Kaynak: AÇSHB

12 ile 18 yaş arası çocukların %8–10'unun en az bir kez okulda, evde veya sokakta **fiziksel şiddete** uğradıkları bildirilmiştir.

Kaynak: AÇSHB Ergen Profili Araştırması, 2013

Ebeveynlerin⁷ %32,6'sı çocuklarına tokat attıklarını bildirmiştir.

Kaynak: TÜİK Aile Yapısı Araştırması, 2016

Ebeveynlerin⁷ %20,7'si yaygın disiplin yöntemi olarak **çocuklarını dövüklerini belirtmiştir.**

Kaynak: TÜİK Aile Yapısı Araştırması, 2016

15 yaşındaki Türk çocukların yaklaşık **%9'u** sıklıkla okulda akran zorbalığına maruz kalmaktadır (bir biçimde). Bu oran, OECD ortalamasına yakındır.

Kaynak: PISA, 2018

“ Mülteci çocuklar, engeli olan çocuklar ve diğer özel ihtiyaç sahibi çocuklar için uzmanlaşmış koruyucu ailelik imkanları kısıtlıdır. Ayrıca etkili bir vesayet sistemi, üstün yarar belirleme mekanizması, refakatsiz çocuklar için kuruluş bakımına alternatifler ile düzensiz göç sırasında alıkonulan ailelerin çocukları için seçeneklerin mevcudiyetine dair kaygılar sürmektedir. ”

Kaynak: Türkiye-UNICEF Ülke Programı Belgesi 2021-2025

⁷ Son bir yıl içinde 6-17 yaş arasındaki çocuklarına ceza verdiğini belirten ebeveynler

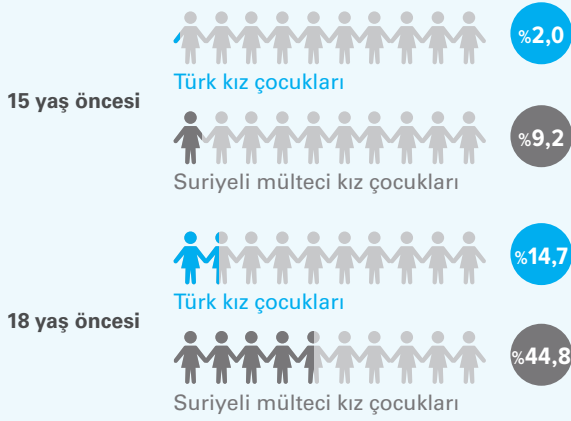
ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK

“Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmaları hızlandırılacak, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır.”

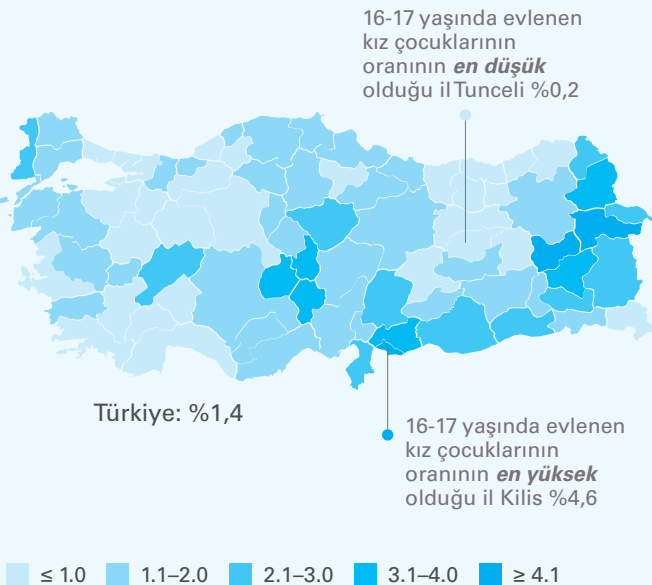
Kaynak: 11. Ulusal Kalkınma Planı, Madde 602, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

20–24 yaş arası kadınlarda 15 yaş ve 18 yaş öncesi evli olduğunu veya bir eş ile birlikte yaşadığını beyan edenlerin oranı, 2018

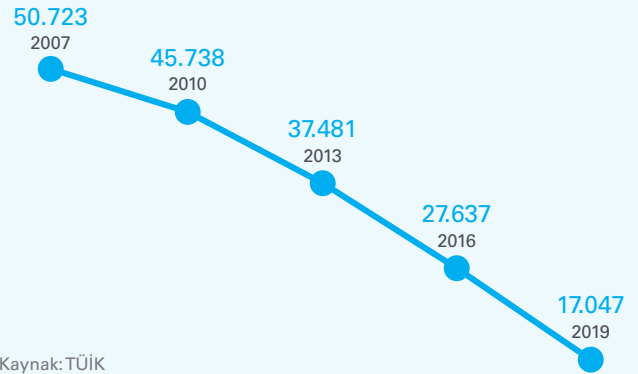
Kaynak: TNSA

16-17 yaş gurubunda resmi olarak evlenen kız çocuklarının oranı, 2019

Kaynak: TÜİK verilerine göre hesaplanmıştır
Not: Sadece resmi evlilikler istatistiklere dahil edilmiştir.

16-17 yaş grubunda resmi olarak evlenen kız çocuklarının sayısı, 2007-2019

Kaynak: TÜİK
Not: Sadece resmi evlilikler istatistiklere dahil edilmiştir.

16-17 yaşında resmi olarak evlenen kız çocuklarının sayısı sürekli olarak azalarak 2007 yılında 51 bin olan sayı 2019 yılında 17 bine düşmüştür.

31.445 olayda çocuklar cinsel suç mağduru olmuştur. Olayların **26.842'sinde (%85,4) mağdur, kız çocuğudur.**

Kaynak: TÜİK, 2019

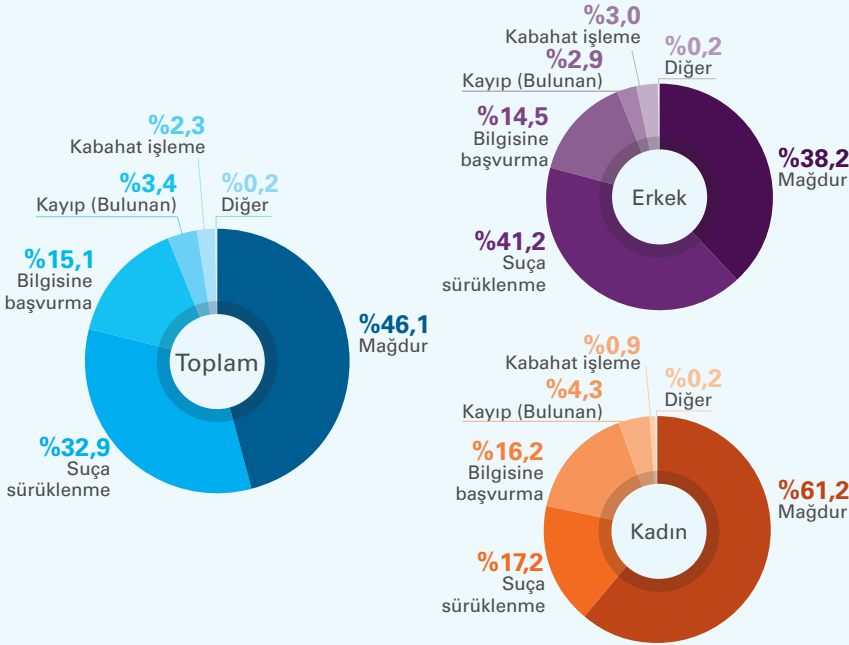

“Yasal güvencelere ve artan çabalara rağmen kız çocukları; çocuk yaşta evlilik ve yetişkinlikte ekonomik ve sosyal yaşama katılım için hazır bulunmamak da dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan çeşitli zorluklar yaşamaktadır.”

Kaynak: Türkiye-UNICEF Ülke Programı Belgesi 2021-2025

ÇOCUKLAR İÇİN ADALET

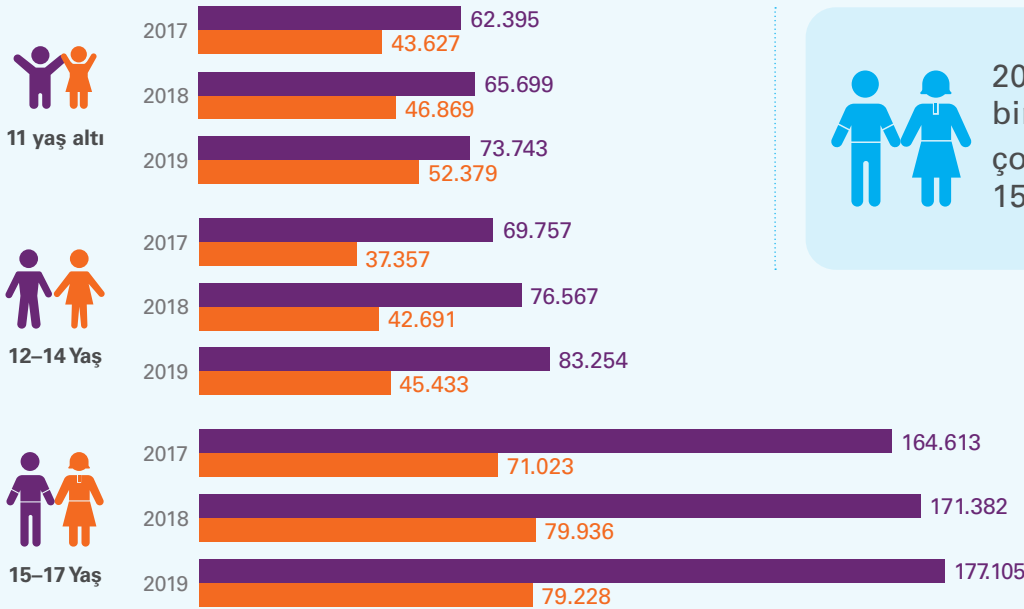
Çocukların güvenlik birimlerine gelme/getirilme nedenleri, 2019

2019 yılında güvenlik birimlerine gelen/getirilen çocukların **%65,4'ü** erkektir.

Kaynak: TÜİK, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı

Güvenlik birimlerine gelen/getirilen çocukların yaşları ve cinsiyetleri, 2017 - 2019

2019 yılında güvenlik birimlerine getirilen çocukların **%50,1'i** 15-17 yaş grubundadır.

Kaynak: TÜİK, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı

Not: Yaş grubu bilinmeyen çocukların sayısı göz ardı edilebilir olduğundan, tabloda yer verilmemiştir.

“Her yıl 300.000’den fazla çocuk adalet sistemiyle temas etmekte olup, bunların yaklaşık yüzde 30’unu suçta sürüklendiği iddia edilen çocuklar oluşturmaktadır. 2018 yılı sonu itibariyle yaklaşık 3.000 çocuk tutuklu ya da hükümlü sıfatıyla ceza infaz kurumunda bulunmaktadır.”

Kaynak: Türkiye-UNICEF Ülke Programı Belgesi 2021-2025

Kısaltmalar

AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
SB	Sağlık Bakanlığı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

unicef | her çocuk için

Kasım 2020

© United Nations Children's Fund (UNICEF)

UNICEF TÜRKİYE

Yıldız Kule, Yukarı Dikmen Mahallesi, Turan Güneş Bulvarı no:
106 Kat 7 06550 Çankaya-Ankara/TURKEY

Tel: +90 312 454 1000

Faks: +90 312 496 1461

E-mail: ankara@unicef.org